

PENSJONSREFORMEN OG ARBEIDSLEDIGE OVER 60 ÅR

Av Anders Mølster Galaasen og Johannes Sørbo

Sammendrag

I 2011 og 2012 gikk arbeidsledigheten for første gang de siste ti årene mer ned for personer i 60-årene enn for personer under 60 år. Artikkelen relaterer denne nedgangen til implementeringen av pensjonsreformen fra og med januar 2011, og den endelige fjerningen av særreglene for eldre dagpengemottakere fra og med sommeren 2012.

Pensjonsreformen har ført til at flere personer kan gå av med pensjon fra fylte 62 år. I kjølvannet av reformen er det også strammet inn i regelverket for dagpengemottakere over 62 år, som ikke lenger har mulighet til å motta dagpenger utover to år. Vi finner at begge regelverksendringer sannsynligvis har bidratt til at færre personer i 60-årene nå melder seg som ledige enn tidligere.

Tilveksten av nye ledige har vært lavere i 2011 og 2012 enn i årene før, både for de over og under 60 år, men nedgangen er større og mer entydig for de som har fylt 60 år. Sommeren 2012 førte fjerningen av særreglene for eldre dagpengemottakere til et kraftig fall i ledigheten blant personer i 60-årene. Det er vanskelig å se andre klare årsaker til dette fallet enn selve regelverksendringen.

Vi ser også at de som slutter å melde seg ledig i langt større grad enn før pensjonsreformen nå mottar alderspensjon. Andelen personer i 60-årene som går fra ledighet tilbake til arbeid har gått noe ned de siste fire årene, men dette veies delvis opp av at flere enn tidligere nå kombinerer alderspensjon med arbeid. Totalt sett er derfor arbeidstilknytningen i denne aldersgruppen relativt stabil.

Innledning

De siste to årene har man sett en utvikling i arbeidsledigheten blant personer i 60-årene som påkaller interesse. Både relativt og absolutt har ledigheten for denne aldersgruppen gått ned, og nedgangen er sterkere enn for personer under 60 år. Det siste bryter med mønsteret som har vært gjeldende den siste tiårsperioden, da normalen har vært mindre svingninger i ledighetsnivået blant de eldste. Denne nedgangen har skjedd parallelt med implementeringen av pensjonsreformen (se faktaboks) og deler av nedgangen vil sannsynligvis kunne forklares av reformen.

Det er tidligere sannsynliggjort at pensjonsreformen har hatt en positiv effekt på sysselsettingen generelt (Bakken og Bråthen 2012, Dahl og Lien 2013). Hovedårsaken ligger i insentivene som er bakt inn i det nye pensjonssystemet og som gjør det mer lønnsomt å stå lenge i jobb, blant annet ved at det er mulig å kombinere arbeid med uttak av alderspensjon, uten at pensjonen blir redusert. Hvordan pensjonsreformen har påvirket arbeidsledigheten i de øverste aldersklassene, er et spørsmål som oss bekjent foreløpig ikke er blitt studert.

Med virkning fra januar 2011 har pensjonsreformen ført til at flere nå kan ta ut pensjon fra fylte 62 år. Dette kan tenkes å få konsekvenser ikke bare for arbeidstakere, men også for personer i den aktuelle aldersgruppen som står uten jobb. Det er for eksempel mulig å tenke seg at noen nå velger å gå av med alderspensjon framfor å registrere seg som arbeidsledige. Det å gå av med alderspensjon vil kanskje for mange fortone seg som et bedre alternativ enn å måtte melde seg arbeidsledig, med de krav til oppfølging og aktivitet som følger. Pensjonsreformen kan således ha gitt en reduksjon i antallet *nye* arbeidsledige i de eldste aldersgruppene.

Som en tilpasning til pensjonsreformen er dessuten de tidligere særreglene for eldre dagpengemottakere blitt fjernet. Før kunne dagpengemottakere over 64 år beholde dagpengene til de fylte 67, som et unntak fra regelen om maksimal dagpengeperiode på to år. I praksis kunne det bety at en person kunne gå arbeidsledig fra 62 til 67, uten å miste dagpenge-

rettighetene. Siden juli 2012 gjelder maksgrensen på to år for alle aldersgrupper (se faktaboks). Selv om det ikke er noen forutsetning at man har rett på dagpenger for å kunne være registrert som arbeidsledig, vil det å miste dagpengene ofte også føre til at man slutter å melde seg arbeidsledig. En innstramming i dagpengereglene vil derfor trolig gi færre arbeidsledige. Det er med andre ord grunn til å tro at det er en sammenheng mellom begge disse endringene i regelverket og endringene i ledighetstallene for personer i 60-årene.

Samtidig er det noen insentiver som trekker i motsatt retning. Blant annet at dagpenger gir grunnlag for pensjonsopptjening. Forutsatt at man *ikke* allerede har full opptjening – det vil si 40 års opptjeningstid for personene i vårt utvalg, som alle er født før 1954 (jf. overgangsreglene i pensjonsreformen) – kan det for enkelte lønne seg økonomisk å utsette pensjonsuttaket i en periode og heller motta dagpenger. Dette for å oppnå en høyere pensjonsopptjening før man starter å ta ut pensjonen. Til dette resonnementet kommer dessuten at pensjonsopptjeningen for dagpengemottakere er blitt forbedret med pensjonsreformen (se faktaboks). Flertallet av personene i vårt utvalg vil imidlertid trolig ha tilnærmet full opptjening fra før, slik at opptjeningsfaktoren neppe vil være så vesentlig for tilpasningen totalt sett.

En faktor som derimot i prinsippet gjelder alle i vårt utvalg, er den nye ordningen med levealdersjustering av alderspensjonen (se faktaboks). Dette innebærer (blant annet) at den enkelte kan oppnå høyere årlige pensjonsutbetalinger ved å utsette pensjonsuttaket – noe som er ment å gi insentiver for å stå lenger i arbeid. For arbeidsledige kan levealdersjusteringen i prinsippet gi tilsvarende insentiver til å motta dagpenger så lenge som mulig, før man tar ut pensjon. I praksis vil det imidlertid variere hvordan og hvorvidt folk forholder seg til insentivene som følger av levealdersjustering, og det vil også variere om det faktisk lønner seg for den enkelte å vente med å ta ut alderspensjon (Lien 2012). Det er derfor usikkert om denne faktoren vil ha noen reell innflytelse på ledighetstallene for de eldste, selv om man i teorien kunne tenke seg at noen flere ønsket å utsette pensjonsuttaket. Det går også an å kombinere

Dagpenger under arbeidsløshet

Dagpenger under arbeidsløshet skal kompensere for tapt inntekt som følge av arbeidsløshet. Det er et krav for rett til dagpenger at arbeidstiden må være redusert med minst 50 prosent. I tillegg kommer kravene til minsteinntekt, som innebærer at søkeren må ha hatt en bruttoinntekt som minst tilsvarer 1,5 ganger folketrygdens grunnbeløp (G) – det vil si ca. 123 000 kroner (G = 82 122 kroner, gjeldende fra 1.5.2012). For å ha rett til dagpenger må søkeren også være *reell arbeidssøker*. Det innebærer å være villig til å ta ethvert arbeid som er lønnet etter tariff eller sedvane, å ta arbeid hvor som helst i Norge, å ta arbeid uavhengig av om det er på heltid eller deltid, samt å delta på arbeidsmarkedstiltak. For eldre personer vil det likevel stilles mindre strenge krav til definisjonen av «reell arbeidssøker». I folketrygdlovens paragraf 4-5 heter det at «*dersom alder eller tungtveiende sosiale hensyn knyttet til helse, omsorgsansvar for små barn eller pleietrengende i nær familie tilsier det, kan medlemmet regnes som reell arbeidssøker selv om vedkommende søker deltidsarbeid eller bare søker arbeid innenfor et begrenset geografisk område*».

Fjerning av særregler for eldre dagpengemottakere

Fram til 1. januar 2011 gjaldt egne særregler for dagpengemottakere over 64 år. Blant annet kunne personer som hadde fylt 64 år og mottok dagpenger, beholde disse fram til fylte 67 år, gitt at de oppfylte kravene til melde- og møteplikt (se faktaboks om dagpenger). For yngre dagpengemottakere var maksimal dagpengeperiode to år, forutsatt at inntekten siste kalenderår eller i gjennomsnitt siste tre kalenderår var over 2G. I tillegg telte næringsinntekt med i dagpengegrunnlaget for eldre dagpengemottakere, noe som ikke var tilfelle for yngre arbeidssøkere. Disse særreglene ble opphevet 1. januar 2011, som en tilpasning til pensjonsreformen. Samtidig ble en overgangsordning innført for de som da var omfattet av særreglene, eller som var fylt 63 år og mottok dagpenger per 31. desember 2010. Særreglene ble da fortsatt gjeldende i en overgangsperiode fram til 30. juni 2012. Personer i denne aldersgruppen som ble arbeidsledige etter 1. januar 2011 fikk dagpenger etter nytt regelverk, som er det samme for personer over og under 64 år.

Pensjonsreformen – noen hovedtrekk

Pensjonsreformen trådte i kraft fra 1. januar 2011. Gitt at man oppfyller kriteriene til opptjening, kan alderspensjon fra Folketrygden nå tas ut fra fylte 62 år. For å bidra til økt sysselsetting blant seniorer omfatter reformen i tillegg blant annet følgende momenter:

- Uttak av alderspensjon kan fritt kombineres med arbeid også i alderen 62–67 år, uten at pensjonen avkortes mot arbeidsinntekten.
- Uttaksreglene er innrettet slik at det skal lønne seg å utsette uttakstidspunktet, ved at den årlige pensjonsutbetalingen blir høyere jo lenger man venter med å ta ut alderspensjon.
- For mottakere av avtalefestet pensjon (AFP) mellom 62 og 66 år var det tidligere slik at pensjonen ble redusert om man arbeidet ved siden av pensjonen, og det er fortsatt slik for AFP i offentlig sektor.

- Nye skatteregler fra 2011 gjør det mer gunstig enn før å kombinere arbeid og alderspensjon: Med de tidligere skattereglene kunne marginals-katten ved å arbeide ved siden av pensjonen bli så høy som 55 prosent selv for beskjedne arbeidsinntekter. Med de nye reglene faller den maksimale marginals-katten til drøyt 35 prosent (før effekten av eventuell toppskatt) (Lien 2012)
- Hvis levealderen i befolkningen øker, innebærer levealdersjusteringen at framtidige generasjoner må arbeide noe lenger og utsette uttaket av alderspensjon for å få samme pensjon som dagens pensjonister.
- Nye opptjeningsregler for alderspensjon gir bedre økonomiske insentiver til arbeid ved at alle år i arbeid teller for pensjonsopptjeningen. Gamle opptjeningsregler ga full pensjon etter 40 år i arbeid.

(Dahl og Lien (2011))

dagpengemottak med uttak alderspensjon, men omfanget av dette er trolig svært lavt.

Disse forholdene kunne isolert sett tenkes å gi flere nye ledige i de eldste aldersgruppene, til tross for de nevnte «kostnadene» som følger med en status som ledig. Det er derfor av interesse å undersøke utviklingen i arbeidsledigheten for de eldste aldersgruppene nærmere.

I denne artikkelen ønsker vi derfor å besvare følgende spørsmål:

- Hvordan har arbeidsledigheten utviklet seg for aldersgruppen 60 + sammenlignet med andre aldersgrupper?
- Har færre personer over 60 år blitt arbeidsledige etter pensjonsreformen?
- Har fjerningen av særreglene for eldre dagpengemottakere ført til et fall i ledigheten for de som har gått lenge ledig?

- Hvor tar arbeidsledige i denne aldersgruppen veien når de slutter å være ledige? Får de seg nye jobber, tar de ut alderspensjon eller mottar de andre ytelser fra folketrygden?

Lav ledighet blant de over 60 år

De siste ti årene har både befolkningen og antallet yrkesaktive i aldersgruppen fra og med 60 år økt kraftig. Per 1. januar 2012 var det i Norge om lag 400 000 personer i alderen 60–66 år. Dette er en økning på i overkant av 140 000 siden 1. januar 2002. Den sterke befolkningsveksten i denne aldersgruppen kommer av at de store fødselskullene fra etterkrigstida har passert 60 år i denne perioden. Den økte yrkesaktivitet i aldersgruppa henger blant annet sammen med at utdanningsnivået blant dagens 60-åringer er høyere enn det var for ti år siden, og at også kvinnene i denne aldersgruppen har en sterkere tilknytning til arbeidslivet enn tidligere (Solem 2012).

Til tross for den kraftige veksten i både befolkning og yrkesaktivitet, har det ikke vært noen økning i *antallet* helt ledige som er i 60-årene. Som vi ser av tabell 1, har dette tallet holdt seg nokså stabilt gjennom perioden som helhet, selv om det også for denne aldersgruppen har variert noe med konjunktorene. Etter at pensjonsreformen ble innført ser vi et ganske klart fall i antallet ledige i 60-årene, og for første gang i perioden faller altså ledigheten mer enn for de under 60 år. Den sterke befolkningsveksten gjør at ledigheten i prosent av arbeidsstyrken har falt jevnt gjennom hele tiårsperioden for de over 60 år (figur 1).

Antallet ledige har variert langt mer for de under 60 år. Det henger sammen med at mange nyutdannede vil være ledig en periode før de kommer i arbeid, samtidig som det gjerne er de med kortest ansiennitet som må gå

Forbedring av reglene for pensjonsopptjening for dagpengemottakere

Tidligere ble pensjonsopptjeningen for dagpengemottakere basert på utbetalt ytelse, som utgjør 62,4 prosent av inntekt opp til 6 G. Etter pensjonsreformen gjelder nye regler, og opptjeningen for denne gruppen baseres nå på tidligere inntekt opp til 7,1 G. Det samme gjelder for personer som er delvis arbeidsledige og som mottar graderte dagpenger.

først dersom en bedrift må nedbemanne. Det gjør at ledigheten er høyest for personer i 20- og 30-årene.

Klare endringer de siste årene

For å undersøke om de nevnte regelverksendringene har gitt de forventede utslag, er det nødvendig å se på den månedlige utviklingen i ledigheten. Pensjonsreformen ble gjennomført fra januar 2011, mens særreglene for eldre dagpengemottakere ble endelig fjernet 1. juli 2012.

I figur 2 ser vi på nytt at antallet ledige har holdt seg mer stabilt for de over 60 år enn for de under 60 år. Under nedgangskonjunkturen i 2002 og 2003 økte ledigheten langt mer for personer under 60 år. I den påfølgende oppgangskonjunkturen falt ledigheten tilsvarende mye sterkere i denne gruppen enn for personer over 60. Også under finanskrisen fra 2008 var ledighetsveksten langt større for personer under 60 år. I perioden fra 2002 til 2010 har altså antallet helt ledige i 60-årene variert langt mindre enn antallet helt ledige under 60 år, både i opp- og nedgangskonjunkturer.

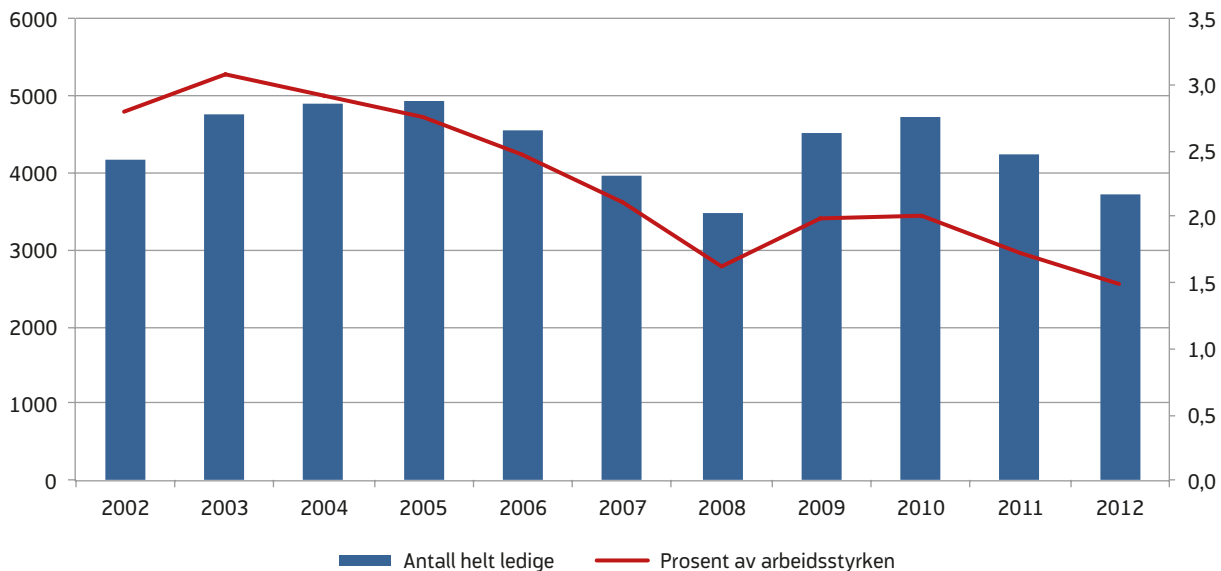
I januar 2011 ble så pensjonsreformen innført. Samtidig ser vi at antallet helt ledige, for første gang i perioden vi ser på, begynte å falle klart mer for personer i 60-årene enn for personer under 60. Fra desember 2010 til desember 2011 falt antallet helt ledige i 60-årene med 14 prosent (700 personer),

Tabell 1. Antall registrerte helt ledige i gjennomsnitt per år, etter aldersgruppe

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Under 60 år	71 055	87 886	86 671	78 536	58 372	42 101	39 050	64 771	69 917	65 174	61 977
60 år og over	4 149	4 744	4 893	4 943	4 552	3 961	3 470	4 495	4 725	4 222	3 704
I alt	75 204	92 630	91 564	83 479	62 923	46 062	42 521	69 267	74 643	69 395	65 681

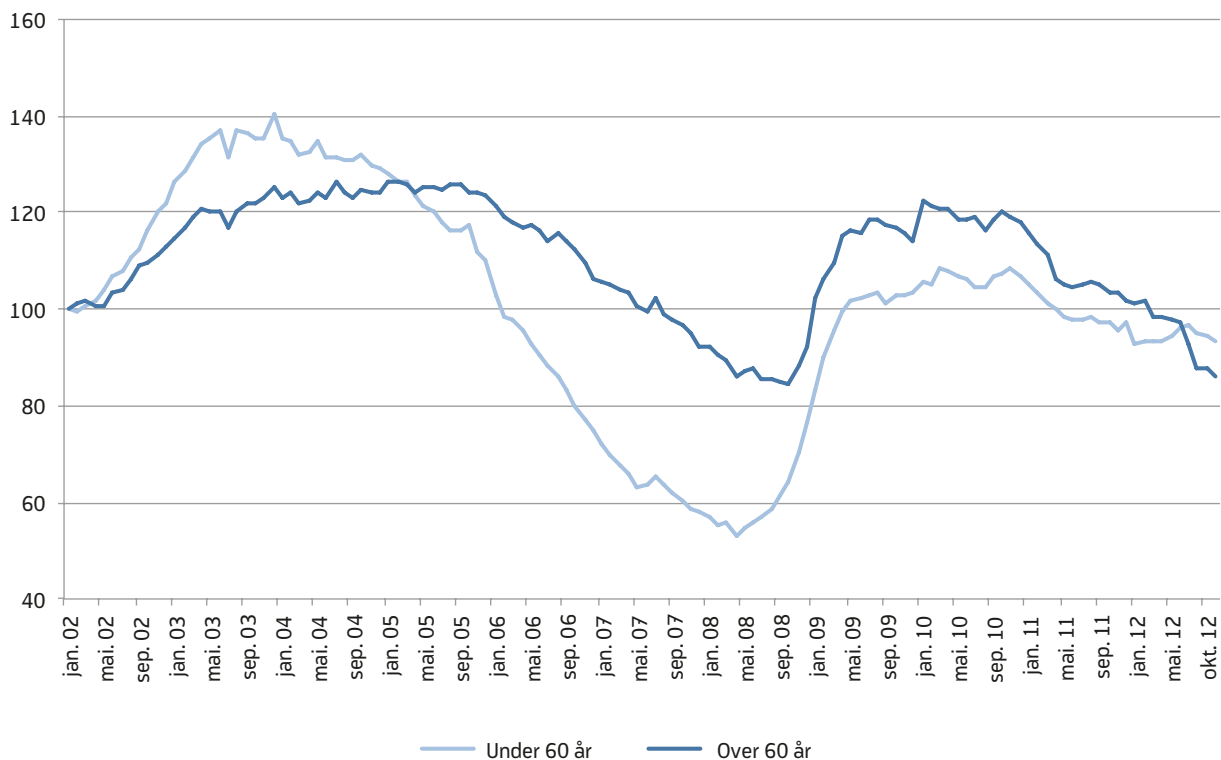
Kilde: NAV

Figur 1. Antall helt ledige over 60 år (venstre akse) og helt ledige i prosent av arbeidsstyrken blant de over 60 år (høyre akse)

Kilde: NAV

Figur 2. Utvikling i antall registrerte helt ledige over og under 60 år. Sesongjusterte tall. Indeksert. Januar 2002=100

Kilde: NAV

mens ledigheten for de under 60 år falt med 9 prosent. Denne utviklingen fortsatte i første halvår 2012, og kulminerte sommeren 2012 da vi fikk et nytt kraftig fall i antallet helt ledige over 60 år. Det siste fallet sammenfaller i tid med fjerningen av overgangsordningen for eldre dagpengemottakere.

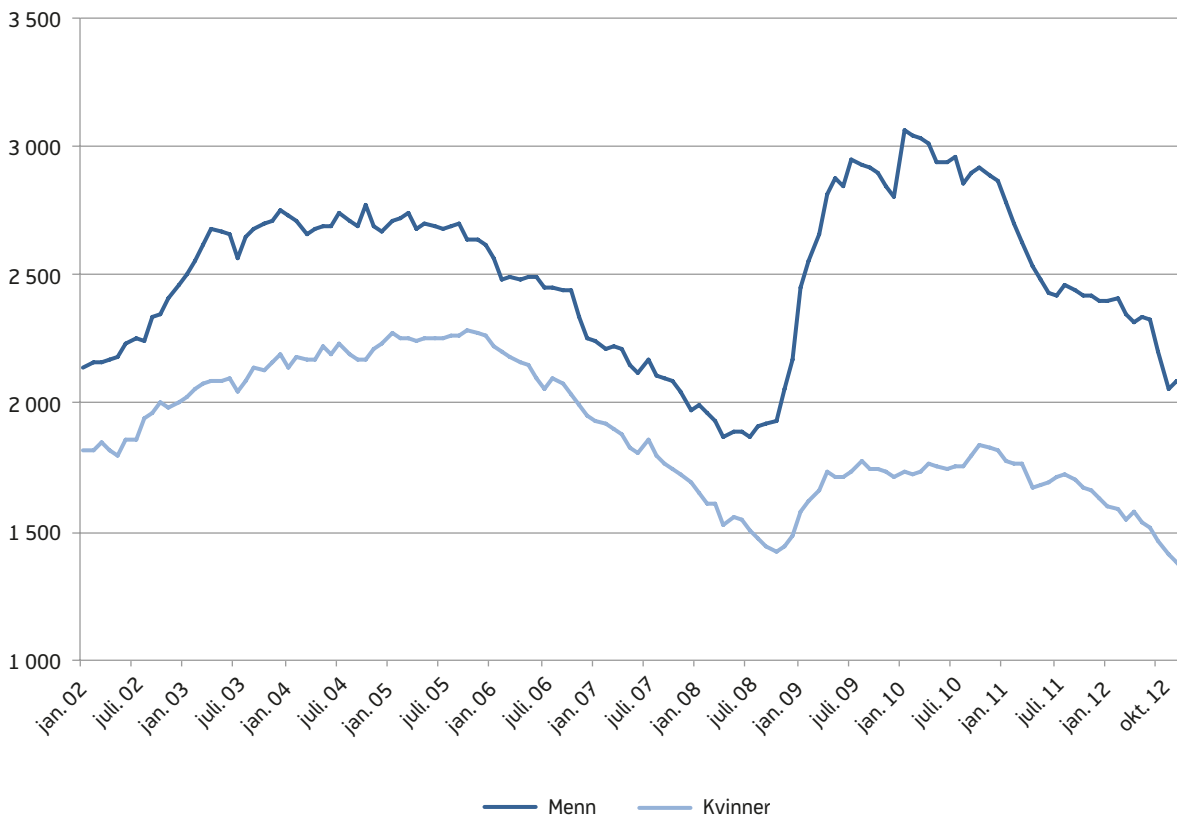
Man kunne tenke seg at utviklingen beskrevet over var drevet fram av demografiske endringer. For eksempel hvis befolkningsgrunnlaget i aldersgruppen over 60 ble redusert sammenliknet med yngre årskull. Det motsatte er imidlertid tilfelle. Vi ser en nedgang i ledigheten blant de eldste til tross for at både befolkningen og yrkesaktiviteten for denne aldersgruppen fortsetter å øke. Vi har riktignok ikke analysert den eventuelle betydningen av interne forskyvninger mellom enkeltstående årskull, men på et overordnet nivå ser ikke befolkningsutviklingen ut til å kunne være den drivende faktoren med hensyn til den utviklingen vi har vist over. De siste fire årene har

det vært en nedgang i antallet 60- og 61-åringene, mens det har vært en kraftig vekst i antallet 62- til 67-åringene. Den sistnevnte gruppen utgjør om lag 70 prosent av de ledige, og er de som er omfattet av regelverksendringene vi har sett på. En befolkningsvekst på over 20 prosent for denne gruppen siden 2008, mot en nedgang på 8 prosent for 60–61 år skulle tilsa at 62–67 åringene burde utgjøre en økende andel av de ledige over 60 år, og kanskje også at antallet ledige i denne alderen burde øke. Vi kan ikke se at dette har skjedd så langt. Det er derfor vanskelig å se at demografiske endringer kan ligge bak denne utviklingen. Derimot framstår regelverksendringene vi har beskrevet som en mer sannsynlig forklaring.

Størst nedgang blant menn

Figur 3 viser utviklingen i antallet helt ledige i 60-årene for menn og kvinner separat, justert for normale sesongvariasjoner. Her ser vi at nedgangen i 2011 og 2012 lar seg observere for begge kjønn, men

Figur 3. Utviklingen i antallet helt ledige på 60 år eller mer etter kjønn. Sesongjusterte tall

Kilde: NAV

den var klart sterkest for menn. Ledigheten svinger da også klart mest blant menn gjennom hele perioden. Dette henger sammen med at det er flest menn som jobber i bygge- og anleggsnæringen og industrien, hvor ledigheten svinger mer med konjunktorene, mens kvinner i større grad jobber i offentlig sektor. Ledigheten svinger også mest blant menn for ledige under 60 år (tall ikke vist).

Færre nye ledige over 60 år etter pensjonsreformen

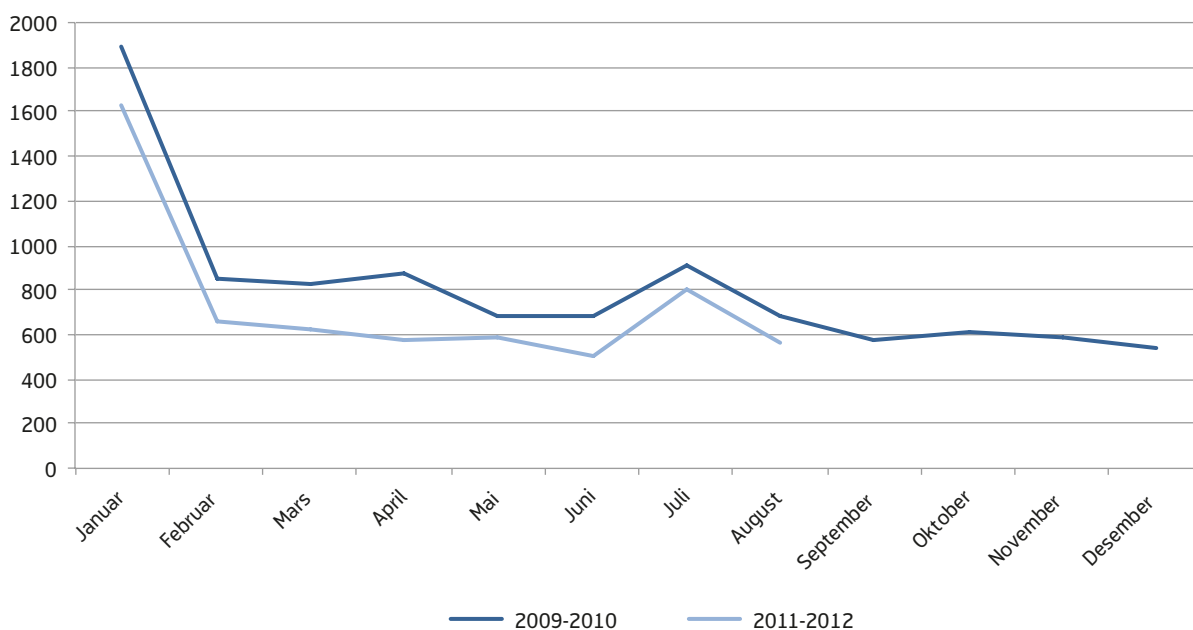
Pensjonsreformen har ført til at flere kan gå av med alderspensjon fra fylte 62 år. Dette kan bety at personer som har muligheten til det, nå i større grad velger å gå av med alderspensjon i stedet for å registrere seg som arbeidsledig. For mange vil trolig pensjoniststatusen oppleves som mer akseptabel enn en status som arbeidsledig. Statusen som arbeidsledig krever dessuten oppfølging og aktivitet fra den enkelte, blant annet i form av å sende meldekort til NAV annenhver uke. Kombinert med kravet om å være en «reell arbeidssøker» (se faktaboks), kan disse forholdene medvirke til at personer over 62 foretrekker å ta ut alderspensjon fremfor å søke dagpenger, til tross for at enkelte under visse

forutsetninger (beskrevet innledningsvis) kunne kommet bedre ut økonomisk ved sistnevnte alternativ.

Figur 4 gir støtte til en slik tolkning. Her ser vi ikke på beholdningstall, men på *tilveksten* av nye ledige over 60 år de siste 4 årene, fordelt på enkeltmåneder. Denne har vært lavere i 2011 og 2012 (etter pensjonsreformen) enn i 2009 og 2010. Også blant personer under 60 år har tilveksten av nye ledige vært lavere etter pensjonsreformen, men reduksjonen er sterkest og mer konsistent blant de eldste. En mulig forklaring kunne være at de over og under 60 år har noe ulike yrkesbakgrunn. Ledigheten har for eksempel blitt betydelig lavere for bygge- og anleggsarbeidere de to siste årene, og dersom en større andel av personer i 60-årene jobber i bygge- og anleggsnæringen kunne dette være med på å forklare hvorfor de har hatt en bedre utvikling i ledigheten. Det motsatte er imidlertid tilfellet. Vi har heller ikke klart å finne noen forskjeller av betydning ved å se på aggregerte data over yrke og næring.

Dette støtter dermed ytterligere opp under hypotesen om at de omtalte regelverksendringene – som primært berører de eldste arbeidsledige – har gitt personer i 60-årene en redusert tilbøyelighet til å melde seg som arbeidsledig.

Figur 4. Tilgang nye helt ledige som er 60 år eller eldre

Kilde: NAV

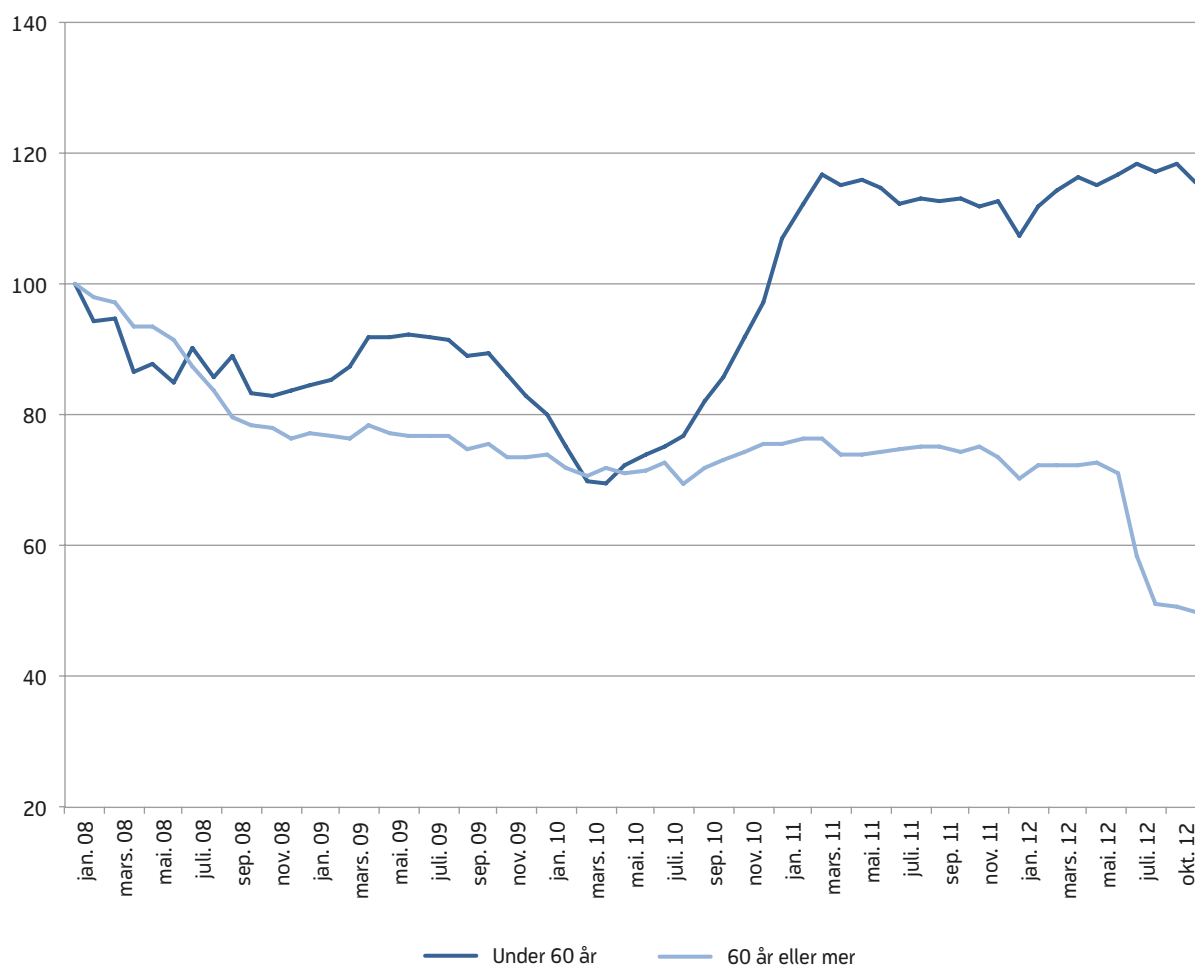
Endrede dagpengeregler gir færre ledige?

De nevnte særreglene for eldre dagpengemottakere ble helt fjernet først fra juli 2012. Dersom også denne endringen har bidratt til reduksjonen i antall ledige over 60 år, skulle vi forvente å finne en særlig stor nedgang blant de som i juli 2012 hadde vært arbeidssøkere i mer enn to år.

Antallet helt ledige over 60 år med mer enn to års arbeidssøkervarighet falt kraftig i både juli og august 2012, etter å ha holdt seg stabilt siden høsten 2008 (figur 5). I alt falt antallet ledige med 380 (-28 %) personer i denne gruppen fra juni til august 2012. Dette fallet forklarer dermed hele nedgangen i ledigheten for de over 60 fra juni til august, noe som styrker hypotesen om at det er endringen i

dagpengereglene som står bak fallet i ledigheten sist sommer. Utviklingen skiller seg også klart fra utviklingen blant personer under 60 år, hvor antallet ledige med arbeidssøkerperiode på mer enn to år holdt seg stabilt på om lag 5 700 personer gjennom hele sommeren 2012. Det kraftige fallet i antall ledige med minst to år som arbeidssøkere gjenfinnes heller ikke i tidligere juli-måneder når vi ser på de fra 60 år og opp, og virker derfor å være direkte relatert til regelverksendringen som trådte i kraft sommeren 2012. Det kan også føyes til at hele nedgangen i denne gruppen kom blant dagpengemottakere. Ikke alle arbeidsledige mottar dagpenger, og blant de ledige med lang varighet (over to år) som ikke mottok dagpenger, observeres ingen tilsvarende nedgang.

Figur 5. Antall registrerte helt ledige med arbeidssøkervarighet over to år, etter alder. Sesongjusterte tall. Indeksert. Januar 2008=100

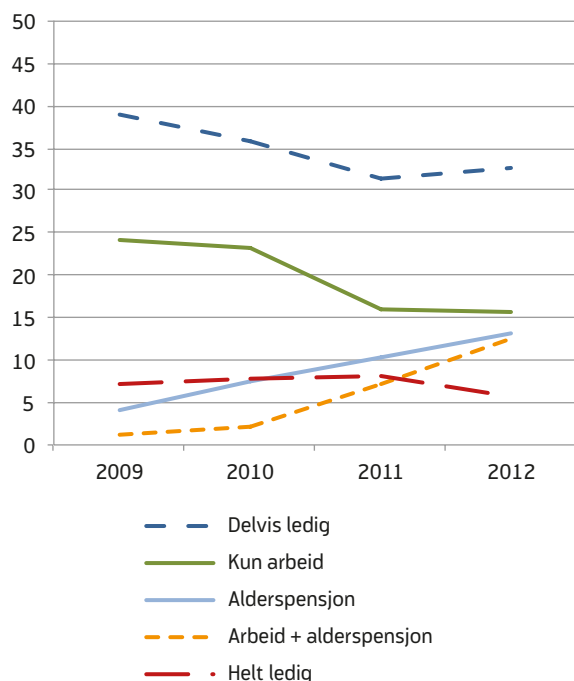
Kilde: NAV

Flere går av med alderspensjon

Det er altså en klar tendens til at stadig færre personer over 60 år er registrert som helt ledige. Et relevant spørsmål er dermed hvor de som har sluttet å være ledige har «tatt veien». I figur 6 har vi tatt utgangspunkt i alle som var 60 år eller mer og som sluttet å være registrert som helt ledige i løpet av juli 2009, og observert deres arbeidsmarkedsstatus tre måneder senere. Det samme er gjort for de tilsvarende gruppene i juli 2010, 2011 og 2012.

Det vanligste scenarioet for personer over 60 år som slutter å være registrert som helt ledige, er å gå inn i en periode som «delvis ledig», altså en kombinasjon av å være arbeidssøker og jobbe deltid. Den nest vanligste statusen er å være kun i arbeid. Andelen som kun er i arbeid tre måneder etter at de sluttet å være helt ledige, har gått markant ned fra 2009 til 2012. Denne tendensen veies imidlertid delvis opp av at flere nå kombinerer arbeid med alderspensjon – en mulighet som fra og med 2011 har vært åpen for alle over 62 år, gitt at de har tilstrekkelig opptjening. Totalt sett er andelen som kommer tilbake i arbeid

Figur 6. Personer som sluttet å være registrert som helt ledige i juli, etter år og arbeidsmarkedsstatus tre måneder senere. Prosent

Kilde: NAV

Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret (Aa-registeret)

Opplysningene om arbeid i denne artikkelen er hentet fra Aa-registeret, et register som administreres av NAV, og som viser knytningen mellom arbeidstakere og arbeidsgivere i Norge. Alle arbeidsforhold med minst fire timers gjennomsnittlig arbeidstid pr. uke skal registreres i Aa-registeret. Det er videre et kriterium at arbeidsforholdet skal vare i mer enn seks dager. Personer med midlertidig fravær på mer enn 14 dager skal med unntak for ferie, arbeidstidsordning og sykefravær, meldes ut av registeret. Kvaliteten på opplysningene i Aa-registeret kan påvirkes av forsinkelser i meldingsgangen fra arbeidsgiver til registeret. Selvstendig næringsdrivende er ikke registrert i Aa-registeret. Vi har således ikke opplysninger om disse.

likevel lavere i 2012 enn i 2009 og 2010, selv om andelen har gått noe opp det siste året.

En del av forklaringen på at vi ser en slik nedgang i andel som kommer tilbake i arbeid, kan være at man i starten av perioden hadde en høyere andel permitterte blant de ledige. Permitterte har gjerne en sterkere tilknytning til arbeidslivet, siden de fortsatt har en arbeidsgiver. Dermed vil trolig flere av dem gå tilbake til jobb, sammenliknet med andre ledige. Tar man dette med i betraktning, blir det etter vårt skjønn rimelig å si at arbeidstilknytningen for gruppa som helhet har vært nokså stabil, men for å vurdere dette nærmere kreves en mer fininddelt analyse.

I alt var om lag 60 prosent av de som sluttet å registrere seg som helt ledig i juli 2012 tilbake i jobb i oktober. Av disse var det 45 prosent som kombinerte arbeid med pensjon eller arbeidssøking. Man kunne kanskje vente at andelen i arbeid skulle vært lavere, ettersom mange av de arbeidsledige 60-åringene har gått lenge ledig og kanskje vil møte skepsis hos arbeidsgivere fordi de snart kan gå av med pensjon. En andel på 60 prosent tilbake i arbeid er imidlertid vel så høy som for yngre arbeidssøkere. Det kan tyde på at skepsisen blant arbeidsgivere ikke er så stor. Et viktig moment her er nok også at arbeidsledige i 60-årene relativt sett er en ganske sterk gruppe, fordi mange av de med dårligst helse på dette tidspunktet av livsløpet vil være gått over i uførepensjon. I tillegg vil mange av de ledige over

62 år nå kunne gå av med alderspensjon. Det gjør at de som fortsatt melder seg ledig trolig er motiverte for å komme tilbake i arbeid.

En annen interessant endring som fremgår av figur 6, er den jevne økningen i andelen som tar ut alderspensjon. Denne utviklingen er helt i tråd med den generelle tendensen til at flere etter pensjonsreformen tar ut alderspensjon tidlig (Dahl og Lien 2013), og støtter ytterligere opp under tolkningen av pensjonsreformen som en hovedårsak til nedgangen i antall ledige i 60-årene.

Det at pensjonsreformen ser ut til å ha ført til færre arbeidsledige over 60 år, og at flere av de som slutter å være arbeidsledige nå går over på alderspensjon, kan tyde på at tryggheten og stabiliteten ved å motta alderspensjon overskygger eventuelle økonomiske gevinster ved å utsette pensjoneringstidspunktet for denne gruppen.

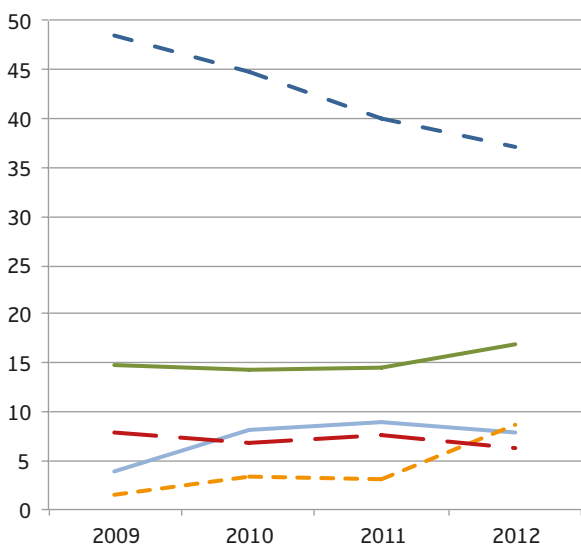
Det bør legges til at ikke alle mulige «stater» er tatt med i figur 6 – som dermed heller ikke summerer opp til 100 prosent. En liten andel av de som har vært helt ledige går til uførepensjon, en liten andel går til

arbeidsmarkedstiltak og en liten andel til kombinasjoner av mer enn to ulike stater. Om lag en tiendedel av personene lar seg ikke gjenfinne i registrene til NAV (tall ikke vist).

Særlig menn tar ut alderspensjon

Ser vi på utviklingen over tid for menn og kvinner separat, blir det klart at mønsteret er veldig forskjellig. Blant kvinner (figur 7) er endringene gjennom perioden langt mindre markante enn blant menn (figur 8). Den store veksten i andelen som tar ut alderspensjon er det mennene som har stått for, men også blant kvinner ser vi en viss økning i antallet som kombinerer arbeid med alderspensjon. Blant menn har andelen som kun er i arbeid blitt halvert fra 30 til 15 prosent, mens den tilsvarende andelen blant kvinner har vært stabil rundt 15 prosent hele perioden. Det at menn i større grad har benyttet seg av muligheten til å ta ut alderspensjon, mens kvinner i større grad har status som delvis ledig, skyldes trolig at det er færre av disse kvinnene som har tilstrekkelig opptjening for å kunne ta ut alderspensjon. I tillegg kan det tenkes at flere av dem har jobbet deltid også tidligere i arbeidslivet, og har en type yrkeserfaring som gjør dem mer aktuelle for deltidsarbeid.

Figur 7. Kvinner som sluttet å være registrert som helt ledige i juli, etter år og arbeidsmarkedsstatus tre måneder senere. Prosent

— — — Delvis ledig

— — — Kun arbeid

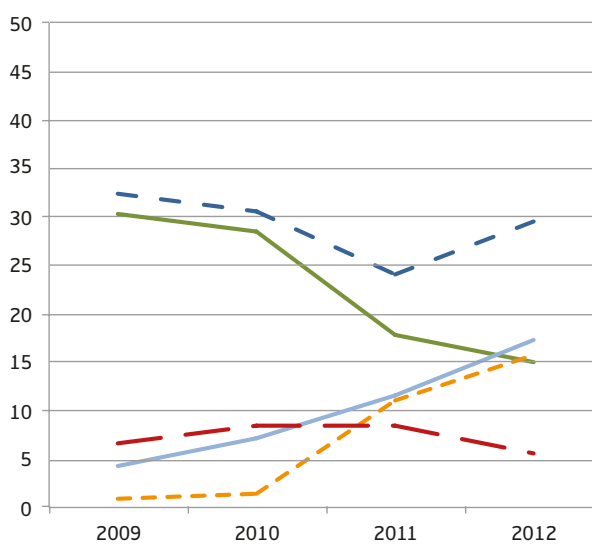
— — — Alderspensjon

— — — Arbeid + alderspensjon

— — — Helt ledig

Kilde: NAV

Figur 8. Menn som sluttet å være registrert som helt ledige i juli, etter år og arbeidsmarkedsstatus tre måneder senere. Prosent

Avslutning

Ut fra dataene vi har benyttet i denne analysen ser det ut til at pensjonsreformen har ført til at færre personer over 60 år melder seg ledig enn tidligere. Vi ser også at en høy andel av de som slutter å være ledig kommer tilbake i jobb, og dette ser ikke ut til å ha endret seg etter pensjonsreformen. Dahl og Lien (2013) sannsynliggjør at pensjonsreformen har ført til økt sysselsetting blant personer over 60 år. Dersom det er riktig at arbeidstilknytningen blant ledige over 60 år også har styrket seg noe etter pensjonsreformen, kan det se ut til at pensjonsreformen har bidratt i ønsket retning. Det vil imidlertid være nyttig å jobbe videre med dette temaet, gjerne ved bruk av individdata. Både for å få mer detaljert kunnskap om ulike undergrupper, for eksempel om det er forskjell på hvor mange som kommer i jobb når vi ser på varighet som arbeidssøker og andre kjennetegn. Det ville også vært interessant å foreta en mer spesifikk effektanalyse av endringen i dagpengereguleringen, og hvordan denne påvirker tilpasningen på arbeidsmarkedet.

Referanser

- Bråthen, Magne og Bakken, Frøydis (2012) «Seniorer i arbeidslivet – hva påvirker beslutningen om å forsette i jobb». *Arbeid og velferd* 3/2012, 38–48.
- Dahl, Espen Halland og Lien, Ole Christian (2011) «Pensjonsreformen: Effekter på sysselsettingen». *Arbeid og velferd* 4/2011,
- Dahl, Espen Halland og Lien, Ole Christian (2013) «Pensjonsreformen – flere eldre i arbeid». *Arbeid og velferd* 1/2013,
- Solem, Per Erik (2012). *Ny kunnskap om aldring og arbeid*. NOVA-rapport nr. 6/12.